

ปาฐกถาพิเศษ (ทางออนไลน์)
รำลึกถึง หม่อมเจ้าพูนพิสมัย ดิศกุล
อดีตประธานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก
ในวาระครบ ๓๑ ปี แห่งชีพิตักษัย
วันพุธที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

จัดโดย
องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก

ขอเจริญพรท่านรองประธานและเลขาธิการ องค์การ พสล กรรมการบริหาร และท่านสาธุชนทั้งหลาย

วันนี้ นับว่าเป็นวันสูญเสียบุคคลสำคัญขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกท่านหนึ่ง ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานองค์การ พสล ยาวนาน ๒๑ ปี ท่านหญิงพูนฯ ประสูติเมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๓๘ เป็นพระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ผู้ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลก ที่เป็นคนไทยคนแรก ที่องค์การยูเนสโกประกาศรับรอง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕

ท่านหญิงพูนฯ ทรงศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ไทย และพระพุทธศาสนาจนทรงรอบรู้แตกฉาน นิพนธ์ขึ้นแรกซึ่งเป็นที่รู้จักแพร่หลายคือ หนังสือสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็กเรื่อง ศาสนคุณ ที่นิพนธ์ประกวดในงานพระราชพิธีวิสาขบูชา พ.ศ. ๒๔๗๒ และได้รับพระราชทานรางวัลชั้นที่ ๑ นิพนธ์เรื่องอื่น ๆ ยังมีอีกหลายเรื่อง เช่น ชีวิตและงานของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ประเพณีไทย สิ่งที่น่าสนใจพบเห็น ฯลฯ และสารคดีอีกหลายเรื่อง นอกจากนี้ยังมีนิพนธ์ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ท่านหญิงพูนฯ ทรงบำเพ็ญกรณียกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตลอดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ทรงสนพระทัยศึกษาธรรมะในพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังต่อมา และทรงสรุปความถึงผลที่ทรงได้รับจากพุทธศาสนาไว้ว่า “พระพุทธศาสนาได้ทำให้ข้าพเจ้าเป็นคนรู้จักเหตุผล ทำให้ฉลาดขึ้น ทำให้เป็นคนรู้จักทำความสุขให้ตัวเองได้ ทำให้เป็นคนกล้าไม่กลัวอะไรนอกจากบาป และเป็นคนมีเสรีภาพไม่ผูกพันหลงใหลแก่สิ่งต่างๆ ซึ่งไม่มีสาระแก่นสาร เพราะเชื่อแนในพระไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ...”

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านหญิงพูนฯ ได้อุทิศกำลังพระวรกายและพระหฤทัย เพื่อองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ตั้งแต่การก่อตั้งองค์การ พสล ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ ๗๑ ปีที่แล้ว โดยทรงดำรงตำแหน่งบริหารองค์การเริ่มแต่ทรงเป็นรองประธาน และต่อมาทรงดำรงเป็นประธานรวม ๒๑ กว่าปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๗ กล่าวได้ว่า ความเจริญมั่นคงขององค์การ พสล องค์การของชาวพุทธโลกที่เป็นองค์การแรกของโลก ที่รวมพุทธศาสนาทุกนิกายไว้ภายใต้ฉัตรกางกั้นเดียวกัน เกิดขึ้นได้เพราะท่านหญิงพูนฯ ทรงเป็นกรรมการบริหารและอุปนายของพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และทรงร่วมคณะผู้แทน

ไทยไปประชุมก่อตั้งองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พ.ส.ล.) เป็นผลสำเร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ ที่กรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา

ทรงได้รับเลือกเป็นรองประธานองค์การ พ.ส.ล. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ แล้วทรงได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่ง ประธานองค์การ พ.ส.ล. เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ แต่เดิมสำนักงานใหญ่และสำนักงานเลขาธิการขององค์การ พ.ส.ล. จะตั้งอยู่ในประเทศที่ผู้แทนของประเทศได้ดำรงตำแหน่งประธานองค์การ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นต้นมา ที่ประชุมมีมติให้ตั้งสำนักงานถาวรอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ พระมหากษัตริย์ไทย ทรงเป็นพุทธมามกะและ อัครศาสนูปถัมภกและรัฐบาลไทยให้งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานขององค์การตลอดมา

หม่อมเจ้าพูนพิศมัย ดิศกุล ทรงดำรงตำแหน่งประธานองค์การ พ.ส.ล. อยู่หลายวาระ เป็นเวลา ๒๑ ปี จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๒๗ พระชันษา ๘๙ ปี จึงทรงได้รับยกย่องเป็นประธานกิตติมศักดิ์ตามประเพณี

ชีวิตของหม่อมเจ้าพูนพิศมัย ดิศกุล เป็นชีวิตที่สวยสดงดงามเกิดขึ้นมาอย่างมีประโยชน์ เหมือนกับ เทียนส่องธรรม ถ้าไม่จุดเทียนส่องธรรม พระก็ขึ้นเทศน์ไม่ได้ จึงนับเป็นเรื่องสำคัญว่า เทียนส่องธรรมจุดแล้วคน ฟังเทศน์ฟังธรรม เทียนถ้าไม่มีใครจุด เทียนก็ไม่ส่องแสง แต่จุดขึ้นมาแล้วเทียนจะส่องแสง แต่จะเป็นประโยชน์ หรือไม่ เทียนก็ไหม้ตัวเองไปสู่ความดับ ในทำนองเดียวกันเทียนบางเล่มจุดไว้ในกลางแจ้ง ไหม้ตัวเองไปอย่างไร คุณค่า เทียนทุกเล่มที่จุดขึ้นมาแล้ว มันก็ไปสู่ความดับเฉกเช่นเดียวกับชีวิตของเราเกิดขึ้นมาแล้วก็ไหม้ตัวเองไป ในที่สุด ก็ไปสู่ความดับเช่นกัน แต่ยามที่ยังมีแสงอยู่นั้น ทำอะไรให้เป็นประโยชน์บ้าง จะเป็นเทียนส่องธรรม หรือว่าเป็นเทียนส่องทาง หรือเป็นเทียนที่จุดไว้กลางแจ้ง ดับอย่างไรประโยชน์ ชีวิตของคนเราก็เหมือนเทียนนี้

“เปลวเทียนละลายแท่ง เพื่อเปล่งแสงอันอำไพ
ชีวิตมลายไป เพื่ออะไรทิ้งไว้ทดแทน
และเทียนนั้นแสงคืออยู่ที่ไส้ พันธุ์ไม้ชั่วคืออยู่ที่ผล
คุณค่าแห่งความเป็นคน ส่งตนด้วยผลผลิตงาน”

เพราะฉะนั้น ชีวิตของท่านหญิงพูนฯ เป็นเทียนส่องธรรมให้แสงสว่างแห่งปัญญาแก่ผู้คนมากมาย เป็น เทียนส่องชีวิตนำพาให้พ้นทุกข์ เมื่อท่านจากไปจึงเหลือผลงานและคุณงามความดีมากมายทิ้งไว้แทน เป็น อนุสาวรีย์แห่งชีวิตตั้งพระบาลีที่ว่า “รูป ชิริติ มจจามน์ นามโคตต น ชิริติ” แปลความว่า “รูปเท่านั้นที่แตกดับ ย่อยยับไป แต่เกียรติยศชื่อเสียงหาแตกดับย่อยยับไปไม่” ดังคำประพันธ์ที่ว่า

อันความดีที่ทำประจำชีพ
ดังประทีปส่องสว่างกลางเวหน
ถ้าทำดีดีสนองเป็นของตน
ถึงวายชนม์ชื่อก็กองขจรไกล
อันความดีมีความสัตย์สมบัติแท้
ถึงตัวแก่กายดับไม่ลับหาย

จะสถิตติดแน่นจนวันตาย

คนทั้งหลายสรรเสริญเจริญพร

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว อาตมาพขอกล่าวเปิดงานปาฐกถาพิเศษ รำลึกหม่อมเจ้าพูนพิศมัย
ดิศกุล อดีตประธานองค์การ พสล และขอเชิญ ศาสตราจารย์พิเศษ วิชา มหาคุณ กรรมการที่ปรึกษา องค์การ
พสล แสดงปาฐกถาพิเศษ เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติคุณท่านหญิงพูนฯ และนำมาเป็นส่วนหนึ่งของอุทาหรณีย
บทของพวกเราต่อไป